

Od abstraktnosti mita o Faroniki do alegorične konkretizacije teorije o Gaji

Irena Pangeršič

New opinions are always suspected, and usually opposed, without any other reason but because they are not already common. [J. Locke, 1690]

In the article is discussed the connection between the myth about the fish Faronika and the meteorological and seismological phenomenons on the planet Earth.

Keywords: Gaia, Daisyworld, Faronika, Kelvin-Helmholtz's waves, ekocid.

1.0 Uvod – Daisyworld

Daisyworld predstavlja planet, ki tako kot naša Zemlja kroži okrog zvezde, kakršno je naše sonce. Na tem računalniškem modelu živita le dve rastlini – črne in bele marjetice, ki medsebojno tekmujejo za življenjski prostor enako kot vse rastline in vsa živa bitja na Zemlji. Model prikazuje najprej čas, ko je sonce še mlado in hladnejše – takšen je tudi navidezni planet, na katerem v tem obdobju uspevajo večinoma le temnejše marjetice [Lovelock, 2007].

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Slika b)

Slika a)

Slika a) prikazuje najprej enakomerno razporejene bele in črne marjetice¹ = temperatura planeta je normalna; drugi model prikazuje večinoma črne marjetice = temperatura je zelo visoka; v tretjem modelu pa imamo večinoma bele marjetice, kar posledično predstavlja = temperatura planeta je nizka. Slika b) dvojica jing in jang² – ponazoritev navidezno ločenih sil narave, ki pa se medsebojno dopolnjujejo in oplajajo – tako kot enakomerno razporejene marjetice.

¹ Dostopno dne 2.1.2012 na <http://library.thinkquest.org/C003763/index.php?page=planet06>

² Dostopno dne 2.1.2012 na <http://2.bp.blogspot.com/-0qsTmXEOM-E/TbnZaxnelNI/AAAAAAAAACC8/oRge1u-nD-8/s1600/jing+jang.jpg>

Lovelock navaja [2007], da svetle marjetice najdemo le v bližini ekvatorja, kjer je topleje. Temnejše marjetice v tem modelu zelo dobro vpijajo sončno svetlobo ter ohranjajo lastno toploto, ohranjajo pa tudi toploto okolice in celotnega planeta. Čez čas, ko sonce postaja vse toplejše, temne marjetice zamenjajo svetlejše, ki bolje odbijajo sončno svetlobo – so hladnejše, zato hladijo tudi okolico in planet. Bolj ko se sonce segreva, bolj se morajo temnejše marjetice umikati svetlejšim. V boju za življenje na ta način planet ohranja raven svoje optimalne temperature. Toda, ko se sonce tako močno segreje, da tudi svetle marjetice ne preživijo več – takrat planet postane mrtva kamnita krogla [Lovelock, 2007].

Slika c)

Grafikon³ na sliki c) prikazuje populacijo belo in črno obarvanih marjetic⁴ skozi vse časovno obdobje od njihovega rojstva do propada.

Model Daisyworlda z dvema vrstama marjetic kot tudi veliko bogatejši modeli, ki jih je izdelal Stephen Harding in vključujejo popolne ekosisteme s celotno prehrabeno verigo z vsjo biorazličnostjo, znanstveno prikazujejo, da naravna selekcija ni v nasprotju s teorijo o Gaji, ampak je njen sestavni del [Lovelock, 2007 in Harding, 2009].

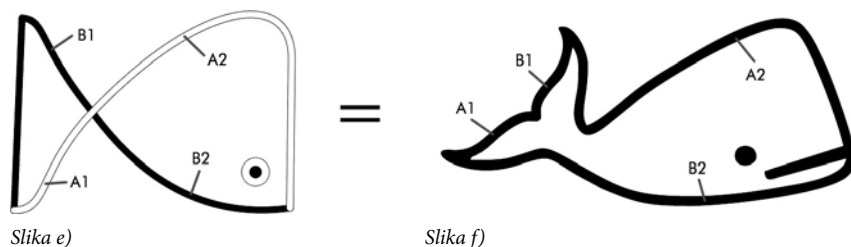
Slika d) Riba Faronika [France Mihelič, 1955 v Gostiša, 2008]

³ Lovelock, J.: *Gaia: the world as living organism* / By James E. Lovelock - Vir: New scientist 18 december 1986: 25–28.

⁴ Dostopno dne 2. 1. 2012 na <http://forwardmapworks.com/wordpress/wp-content/uploads/2010/05/daisy-diptych-small.jpg>

Riba Faronika varuhinja Zemlje pa kot metafora za človekova grešna dejanja, »zaradi česar bo svet kaznovan po svoji krivdi« z vzporednim povezovanjem Gajinega računalniškega modela s Faroniko in uskladitvijo z evidentiranimi apokaliptičnimi prelomnicami, transformacijami in naravnimi pojavi kažejo na neverjetno in popolno skladost ter mogočnost prasile Nirkmane (za obrazložitev besede Nirkmane glej Gregorčičevo pesem Človeka nikar, 1950).

2.0 Materiali in metode, konverzija z alegorično uporabo mita o Faroniki

1. Lovelockov grafikon e), ki prikazuje razvoj, substitucijo in zaton dveh množic v njenem celotnem življenjskem ciklusu, t. j. belih (A1 in A2) in črnih (B1 in B2) marjetic, najprej spremenimo v dve novi množici z imenom Faronikin⁵ rep (A1 in B1) in Faronikin trup (A2 in B2).

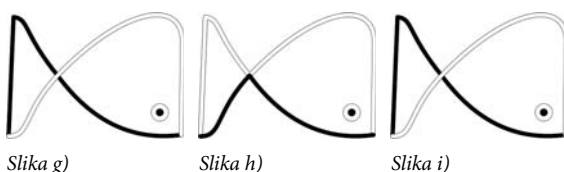
⁵ Bajeslovni mit skozi književnost, umetnost in znanost: V vseh različicah pesemskega tipa [SLP, 1970: 123–125, št. 20 in SNP I. 1895: 500, št. 492 in 493] prerokbe o poplavljenem in pogubljenem svetu, ki jo opisuje apokaliptično eshatološko kozmogonski mit, – Jezus nagovori ribo Faroniko, češ da naj ga počaka in naj mu pove, kako se godi po svetu. Faronika mu na njegovo vprašanje odgovori: »Če bom jest z mojim repom zvila – ves svet potopljen bo. Če se bom jest na moj hrbet zvrnila – ves svet pogubljen bo!« Ribe, ki v tej pesmi predstavlja Kristusov simbol, ne moremo enačiti s tem simbolom, saj je iz zapisa povsem jasno razvidno, da ima riba večjo moč kot Božji sin. Zlo in grozno, ki jo predstavlja Faronika, Jezus poskuša premagati z usmiljenjem in ljubeznijo Faronike do porodnic in novorojencev. Samo ime Faronika pa gre po svetopisemskih virih povezati s Faraonovimi vojaki, ki jih je pogoltnilo Rdeče morje in so se spremenili v ribe. Vendar razlaga ni dokončna – Faronika naj bi bila pol človek pol riba. Preroško moč napovedi stare ljudske pesmi podeli tudi Ivan Pregelj v svojem zgodovinske romanu o duhovniku Janezu Potrebubežu [1975], kjer Faroniko opiše kot simbol razvrata, pohujšljivosti in skušnjave. Saša Vuga [1999] pa jo zapiše z malo začetnico in ji poda obliko velike pošasti, ki je podobna Jonovemu kitu. Pravljica Gustava Strniše [1943] Faroniko predstavi v povsem novi luči – svet bi moral nositi velikan, ki se je tej obveznosti izognil s podjarmljenjem ribe Faronike, kateri je naložil, da mora po krivici nositi na svojem hrbtu breme celega sveta. Še neodkrite dimenzije Faronikinih lastnosti pa podasta s svojim umetniškim delom France Mihelič [1990] v sitotisku z biotsko raznovrstnostjo in Marko Pogačnik [2001] z geomantičnim litopunkturnim znamenjem še stik z arhetipskim. Boštjan Kavčič [2001] pa s svojimi skulpturami iz bronu, aluminija in železa motiv Faronike ponovno vrača na Primorsko, kjer je bila pesem tudi prvič zapisana. Opozoriti velja še na nasledje, ki opisuje kako Jezus in riba Faronika plavata po morju: v Murovčevem in v zapisu Tončke Marolt priplava riba Faronika za Jezusom [SNP I. 1895, št. 492], v Kokošarjevi različici Jezus priplava za Faroniko [SNP 1895, št. 493] [Dve različici nam dejansko glede na nasledje sugerirata tudi časovno komponento nečesa, kar se je že zgodilo pred Jezusovim rojstvom, in nekaj, kar se zgodi šele po tem. – Izhodiščna predpostavka v časovni konverziji avtorice P.I.]. Kozmogonska predstava o Zemlji, ki sloni na eni ali dveh ribah, se pojavlja tudi v drugih slovanskih izročilih – poljska različica opisuje dve navzkriž postavljeni ribi, kar aludira na simbol jing jang; rusko verovanje pa navaja, da svet počiva na treh kitih [Tucovič, 2006] – te pa lahko enačimo z znanostjo o vesolju, ki je ponazorjena s tremi kiti kozmologije, ki predstavljajo princip, opazovanje in teorijo [Baryshev & Teerikorpi, 2002]; drugi viri o Faroniki [Kropej, 2002, 2004, 2008; Šmitek, 1998, 2004].

- (A1, B1) normalna lega repa Faronike
(B1, A1) zasuk repa Faronike = poplave svetovnih razsežnosti
(B2, A2) normalna lega Faronikinega trupa
(A2, B2) Faronika se zvrne na hrbet = propad vsega, kar omogoča življenje na planetu
2. Grafikon e) konverzijsko preslikamo tako, da sistem, ki je do zdaj prikazoval črne marjetice (B), v novem prikazu f) predstavljajo vsi možni bio-, geološki in kozmološki procesi, ki lahko vplivajo na zvišanje temperature planeta. Bele marjetice (A) pa v grafikonu e) preslikamo v vse možne bio-, geološke in kozmološke procese, ki lahko vplivajo na znižanje temperature planeta v kompoziciji f).
 3. Izdelajo se grafične simulacije z opisom posledic Faronikinega miganja z repom in grafične simulacije z opisom posledic Faronikinega obrata na hrbet s tem, da se obrati repa in trupa izvedejo kot celoten kompozicijski obrat, kljub temu da matematično-grafikonska logika tega ne dopušča (dejansko bi po pravilih matematično-grafičnega prikaza prišlo do zvina/prepleta, kar pa razlaga zvrata delov, ki v konverzirani različici predstavljata dele telesa velike ribe – ne dopušča!).
 4. Izdelata se tudi grafična simulacija dveh časovnih sosledij po dveh različnih verzijah zapisa, tj. Murovčev zapis in zapis Tončke Marolt, ko priplava riba Faronika za Jezusom, in po zapisu v Kokošarjevi različici, ko Faronika priplava pred Jezusom.

3.0 Rezultati konverzije⁶:

Rezultati simulacij v kontekstu konverzije prikazujejo uporabo Lovelockovega idealnega grafa Daisyworlda v grafični sintezi⁷ starodavnih zapisov in ljudskih prepričanj o: 1.) ustvarjenem idealnem svetu in zlati dobi, 2.) bibličnem vesoljnem potopu, 3.) sklenitvi zveze med Bogom in človekom po potopu, 4.) predikciji konca sveta, kot ga poznamo, 5.) predstavitvi Gaje kot Faronike, 6.) Faronikinem dvojnem repu kot časovni komponenti, 7.) upanju, da ima človeštvo še eno možnost popraviti svoje napake in ponovno skleniti zvezo z Bogom in 8.) delovanju dvojnosti: temno – svetlo, toplo – mrzlo, belo – črno, veliko – majhno, slabo – dobro ...itd., kot komponenti kreativnih sprememb.

3.1.1. Simulacija št. (1)

Grafikon g) prikazuje Faroniko v svoji normalni legi, tj. (A1, B1) in (B2, A2)
Faronika v grafikonu h) zasuka svoj rep, tj. (B1, A1), in ga v grafikonu i) ponovno poravna – lega je ponovno normalna, tj. (A1, B1) in (B2, A2).

⁶ Lingvistična konverzija: sprememba (besednega) pomena s prehodom iz ene slovnične kategorije v drugo [SSKJ, 2008].

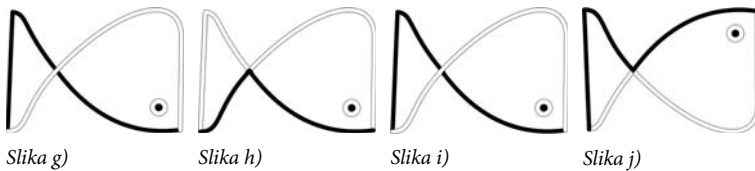
⁷ Lingvistična sinteza: sestavitev, združitev bistvenega v novo celoto [SSKJ, 2008].

Zapis z logičnimi konstantami v časovnem sosledju:

$$(A1, B1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (B1, A1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (A1, B1) \wedge (B2, A2)$$

Razlaga simulacije št. (1) Poplava svetovnih razsežnosti, ki jo opisujejo številni starodavni zapisi po celem svetu, je po tej tezi dejansko kratkotrajna posledica spremembe ozračja oziroma toplogrednih plinov. Spremembe, ki so bile očitno le prehodne narave, pa je sistem s svojimi mehanizmi izravnal – možen vzrok je mimoidoči asteroid, ki z različnimi toplogrednimi plini onesnaži ozračje, ali pa množični izbruhi vulkanov, kar prav tako lahko kratkotrajno spremenijo zračne mase, ki pa jih je sistem še vedno sposoben izravnati do meje normalnega.

3.1.2. Simulacija št. (2)

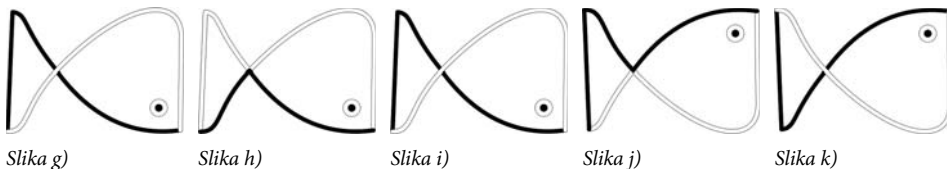
Grafikon g) prikazuje Faroniko v svoji normalni legi, tj. $(A1, B1)$ in $(B2, A2)$
 Faronika v grafikonu h) zasuka svoj rep, tj. $(B1, A1)$ in ga v grafikonu i) ponovno poravnava – lega je ponovno normalna, tj. $(A1, B1)$ in $(B2, A2)$; grafikon j) ponazarja Faroniko na hrbtu, t-j. $(A1, B1)$ in $(A2, B2)$.

Zapis z logičnimi konstantami v časovnem sosledju:

$$(A1, B1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (B1, A1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (A1, B1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (A1, B1) \wedge (A2, B2)$$

Razlaga simulacije št. (2) po tem, kar opisuje že simulacija 1), v sistemu nenadoma pride do hudega porasta toplogrednih plinov (j), ki ga sistem ni več zmožen uravnati (temperatura močno naraste), in kot pravi mit, je svet pogubljen.

3.1.3 Simulacija št. (3)

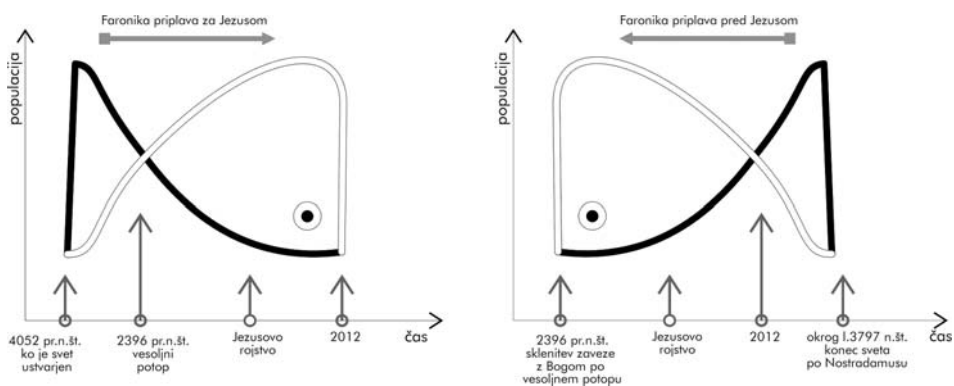
Grafikon g) prikazuje Faroniko v svoji normalni legi, tj. $(A1, B1)$ in $(B2, A2)$
 Faronika v grafikonu h) zasuka svoj rep, tj. $(B1, A1)$, in ga v grafikonu i) ponovno poravnava – lega je ponovno normalna, tj. $(A1, B1)$ in $(B2, A2)$; grafikon j) ponazarja Faroniko na hrbtu, tj. $(A2, B2)$; v grafikonu k) pa Faronika ponovno zasuka svoj rep, tj. $(B1, A1)$.

Zapis z logičnimi konstantami v časovnem sosledju:

$$(A1, B1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (B1, A1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (A1, B1) \wedge (B2, A2) \Rightarrow (A1, B1) \wedge (A2, B2) \Rightarrow (B1, A1) \wedge (A2, B2)$$

Razlaga simulacije št. (3): Po tem, kar opisujeta že simulaciji 1) in 2), sistem ni več zmožen uravnati temperature, in kot pravi mit, je svet pogubljen; ker pa pride do srečanja še z velikim nebesnim telesom (asteroidom) ali pa do masovnih vulkanskih izbruhov po celem svetu, to povzroči še poplave svetovnih razsežnosti. Časovno sosledje je pravilno, ker so se faze g, h) in i) dejansko že zgodile; faza j) pa se praktično ravnokar vzpostavlja (glede na sosledje več vulkanskih izbruhov tekom prelomnic po celem svetu). Zadnja faza k) pa je zaradi dogodka samega še pod vprašajem, ker se dokončno še ni zgodila. Tako v simulaciji št. (3) skozi grafe od g) do k) dejansko premočrtno lahko spremljamo življenje Faronike od njenega rojstva, težav v življenju ter vse do njene dokončne smrti → brezizhodna situacija, v kateri povratka v življenje ni več.

3.2.1 Grafično-časovna konverzija

Slika l)

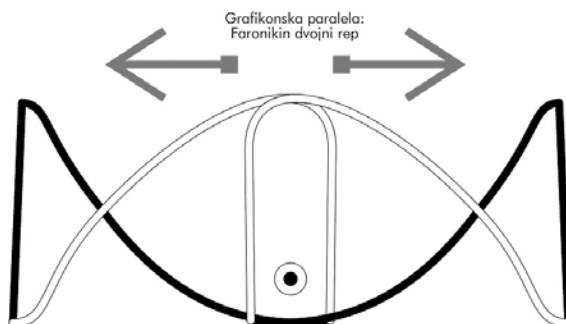
Slika m)

Sinteza v simulaciji svet noseče ribe v sliki l) prikazuje Murovčev zapis prikaza ribe Faronike, ki priplava za Jezusom, slika m) pa Faroniko prikaže v Kokošarjevi različici, ko riba priplava pred Jezusom. Obrat Faronike človeštvu napove novo katastrofo in hkrati daje človeštvu upanje na ponovno spravo in sklenitev nove zaveze z Bogom. Zavest, da bomo rešeni vsakič, ko se srečamo z Bogom v zaobjemanju dvojne časovne komponente in ponovnega Mesijanskega prihoda, v časovno-grafikonski paraleli združi v osrednjem liku Jezus kot Odrešenik, da v časovni konverziji rep zamenja trup, rezultat pa je isti, t-j. prevladovanje vseh možnih biogeoloških in kozmoloških procesov, ki lahko vplivajo na kolaps sistemov, ki nas ohranjajo.

Grafikon o) aludira tudi na prikaz Faronike z dvojnimi repom, večinoma upodobljene skupaj s sv. Krištofom, ki v iskanju največjega princa na zemlji sreča hudiča in spozna, da je Kristus mogočnejši (moč delovanja dvojnosti in nasprotij vodi k kreativnim spremembam).

Slika n) Faronika, relief, Čedad, 8. stol.

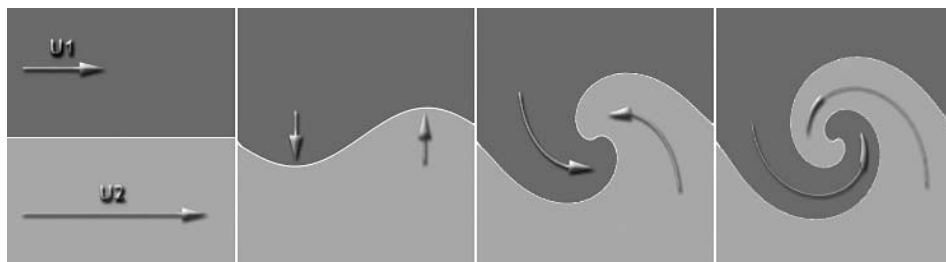
Slika o)

Letnica bibličnega vesoljnega potopa 2396 pr. n. št. in letnica stvarjenja sveta 4052 pr. n. št. v grafikah l) in m) sta povzeti iz Bavčarjevega zapisa Zgodbe Norika in Furlanije leta 1663, ki ju potrjuje tudi njegov sodobnik Valvasor v Slavi Vojvodine Kranjske leta 1689. Glede na opazovanja, najdbe in znanstvene raziskave svet ni bil ustvarjen pred 6000 leti. Toda, če Lovelockov idealni graf Daisyworlda uporabimo za grafično sintezo in konverzijo glede na starodavne zapise in ljudska prepričanja, s tem utemeljimo najmanj 8 med seboj nepovezanih in do danes nedokazanih trditev, ki sovpadajo celo z naravnimi pojavi.

4.0 Razprava

Graf, uporabljen za grafično sintezo in konverzijo, je dejansko idealno stanje. V realnosti, kot pravi Lovelock v prispodobi do Daisyworlda, pa bi prišlo do zvijanja krivulje oz. obrata/obratov pod silo variacij atmosferskega pritiska [Lovelock, 1983].

Da gre v tolmačenju mita o Faroniki tako za termodinamični⁸ kot tudi geomagnetni pojav, nas na to opozarja tudi fenomen, imenovan *Kelvin-Helmholtzovi valovi*. To je pojav, ki ga je mogoče opaziti tako na nebu, vodi kot tudi na magnetnem polju zemlje, le-to pa je posledica razlik v temperaturah in hitrosti dveh stikajočih se plasti vode – zraka, magme – morja ter polletne variacije geomagnetnih aktivnosti, ustvarjenih v magnetopavzi.

Slika p)

⁸ <http://www.7dni.com/v1/default.asp?kaj=2&id=5683933>

Pospeševanje hladnega toka kapljevine ima za posledico velike strižne napetosti med hitro premikajočim se hladnim tokom in počasnim toplim vzgonskim tokom. Pri zadostni motnji tlaka takšno stanje privede do razvitja Kelvin-Helmholtzove nestabilnosti⁹. V primeru razlik med tekočino in zrakom: zgornja, hitrejša in hladnejša plast zraka s seboj potegne vrhni del počasnejše in toplejše plasti zraka, kot v primeru na sliki p). Podoben proces poteka tudi na vodi, kadar se zgornji tok vodne mase premika hitreje kot spodnji tok vroče magme. Ko pride do določene razlike v hitrostih, se grebeni valov nagnejo naprej in dobijo svojo značilno obliko¹⁰. Podobno se je zgodilo na nebu nad Alabamo, kjer so se grebeni ustvarili iz goste megle nad zemljo. Nastajajoči grebeni spominjajo na velike valove razburkanega morja.

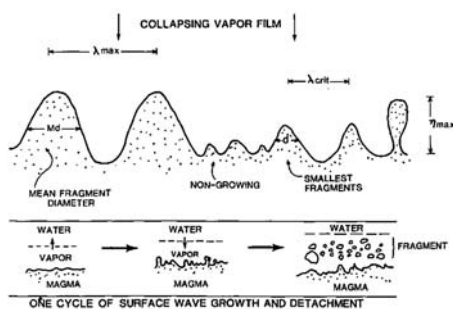
Slika r)

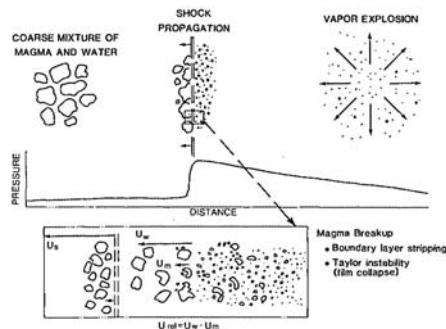
Slika s)

Sliki r) in s) prikazujeta divje valove na nebu, ki so v strah spravili prenekaterega Američana.

Do iste nestabilnosti s podobnimi rezultati prihaja tudi med vodo in magmo [slika š) in t), v: Wohletz, 1986].

Slika š)

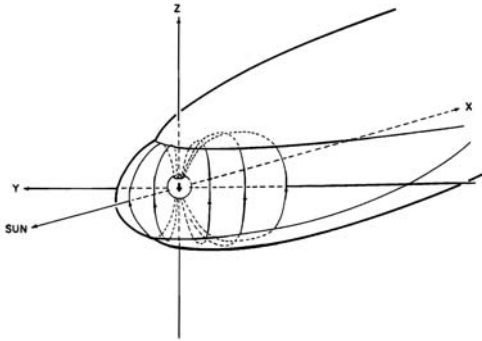

Slika t)

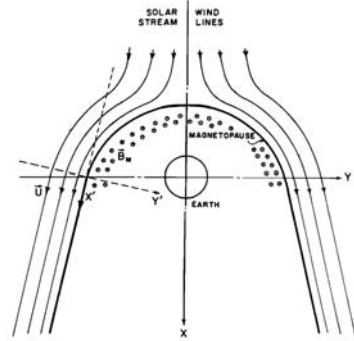
⁹ <http://www.brockmann-consult.de/CloudStructures/images/kelvin-helmholtz-instab/k-w-system.gif>

¹⁰ <http://dominvrt.si/clanek/rubrika/trend/preplaseni-americani-so-se-odzvali-panicno.html>

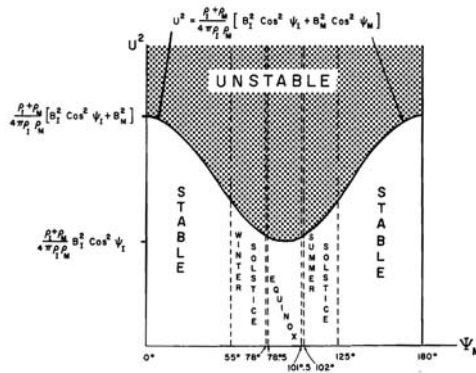
Zaradi variacij v geomagnetnetnem polju sta Bruce R. Boller in Harold L. Stolov potrdila tezo, da je Kelvin-Helmholtzova nestabilnost geomagnetne aktivnosti zemlje odvisna od sončevih obratov. Pri tem sta ugotovila, da je največja geomagnetna aktivnost prisotna v času ekvinokcijev in minimalna v času solsticijev [slike u, v) in y), B. R. Boller in H. L. Stolov, 1970]. Kakšen vpliv na zemljino magnetno polje lahko povzročijo hudi sončevi izbruhi kateri so napovedani za leto 2012, pa bo pokazal čas.

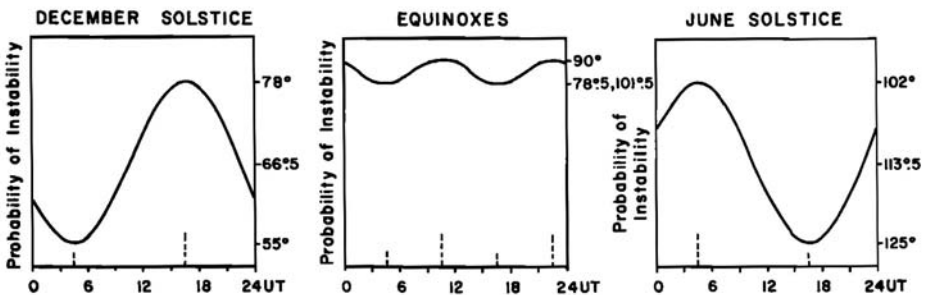
Slika u)

Slika v)

Slika w)

Slika y)

Razvijajoči organizem Gaje kot sistem, v katerem štirje dualni, med seboj povezani sistemi, ponazorjeni kot preplet t.–i. »Faronik« v rozeti cerkve sv. Petra – Monte Sant'Angelo iz Puglie¹¹ na sliki z), katerih delovanje lahko obravnavamo kot Kelvin-Helmholtzovo nestabilnost:

Termodinamike (toplo – hladno)

Geomagnetizma (negativno – pozitivno)

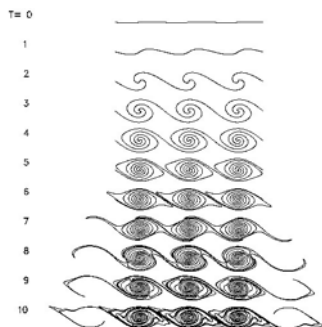
Atmosferologije (mokro – suho) in

Biodiverzitete (svetlo – temno)

tvorijo celoto, ki jo poganja časovna komponenta Kelvin-Helmholtzove¹² nestabilnosti prikazana na sliki ž).

Slika z)

Slika ž)

5.0. Sklep

Kot dominantna skupnost je človeštvo v smeri masovnega uničenja ekosistemov in vsakodnevnega izumrtja 72-ih živalskih vrst začelo stopicati v pravo smer šele s Kyotskim sporazumom. Spoštovanje sporazuma pa vse bolj ogroža trenutna svetovna gospodarska kriza. Med drugim STA poroča [povzema *Žurnal* 24, 20. 4. 2011], da je zaradi onesnaženosti morja in prelova ena izmed najbolj ogroženih živalskih vrst tudi orjaški modroplavuti tun. Kljub predlogu Monaka, da se modroplavuti tun¹³ v Atlantiku in

¹¹ Vir dostopen na: <http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/3614988786>

¹² Vir dostopen na: <http://hmf.enseiht.fr/travaux/CD0001/travaux/optmfn/gpfmho/00-01/grp5/k-h.gif>

¹³ Rekonstrukcija poimenovanja ribe Faronike po legendi iz Crngroba [da so »ribe Faronike živele v reki Savi, preden je le-ta spremenila svojo strugo«]: *Abraham Ortelius l.1624* na svoji karti reko Ister poistoveti z reko Donavo naprej pa z reko Savo [Pangeršič, 2011, str.33]. Medtem ko so grški morjeplovci bifurkacijo reke Ister in prastaro skrivno krožno pot od Črnega morja do Jadrana nekoč dokazovali tudi s tuno Trichio, ki so jo opažali tako na severu Jadranskega morja kot v ustju reke Ister ob izlivu v Črno morje [Linhart, 1.1981]. Čeprav se je ta prastara pot pretrgala in lahko rečemo, da je Jadran morje, v katerem je relativno malo rib, je to področje še vedno zelo zanimivo za tune, ki so si ga iz neznanega razloga izbrale za svoje drstišče. Predvsem gre to za orjaške modroplavutne tune, ki zahajajo sem iz odprtega morja tudi v zalive. (Za tune je značilno, da so hitre plavalke in se ves čas selijo po isti poti v obe smeri) Vendar bi morala biti ta prastara reka Ister slana in ne sladkovodna reka, da bi tune v njej lahko bivale. Da obstaja tudi ta možnost, gre slediti zapisom Jordanesa, ki pravi, da je Tracijsko pleme Bessi reko Ister imenovalo tudi »Mati« [Jordanes, *Getica* 522]. Ali pa »Mati morja« kot drugo ime za reko Eridan [Strabon V.1,8–9] ki so jo nekoč enačili z reko Ister (ob upoštevanju znamenite bifurkacije). Toda zakaj bi prebivalci naših krajev to vrsto rib, ki je nekoč plavala po naših rekah, poimenovali Faronika? Odgovor lahko iščemo v potrebi dežele Faraonov

Sredozemskemu morju zaščiti, so to podpisnice CITES¹⁴ s konvencijo v Katarju z veliko večino zavrnila [Delo, 19. 4. 2010].

Britanska pravnica in aktivistka Polly Higgins je prva predlagala, da bi v OZN ekocid razglasili za peti »zločin proti miru«, ki bi ga preganjali na Mednarodnem kazenskem sodišču – to sodišče trenutno preganja štiri zločine, in sicer genocid, vojne zločine, zločin agresije in zločine zoper človečnost. »Ekocid namreč vodi v siromašenje virov dobrin, ki tako postajajo vse redkejša. Prav boj za vire dobrin pa vodi v vojne,« kot pravi Polly Higgins, in »če pomanjkanje virov povzročijo ljudje, to lahko razumemo kot zločin proti miru, ker je intenzivno uničevanje, poškodovanje ali dokončno uničenje na določenem ozemlju tako radikalno, da miroljubno sožitje ljudi na tem območju ni več mogoče«. Higginsova je v OZN že uspela z idejo o razglasitvi Splošne deklaracije o pravicah Zemlje, ki se je zgledovala po Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, prevzela pa jo je tudi že bolivijska vlada, ki se je v OZN zavzemala, da so o tem sprejeli že nekaj predlogov.

Toda dokler znanost ne prizna hipoteze, ki obravnava Zemljo z vso geo- in biodiverzitetjo, smo na lepi poti, da se Faronika dokončno in brez povratka zvrne na hrbet, z repom pa dejansko že miga.

Bibliografija

Baryshev, Yuriy & Pekka Teerikorpi (2002): *Discovery of cosmic fractals*. River Edge, N.J.: World Scientific.

Bavčar, Martin (1663): *Zgodbe Norika in Furlanije*. [Pretipkal Zdravko Jelinčič]. Samozaložba.

po zalogah antimona in v egiptovski zgodovini leta 2.500 pr. n. št. ter v zgodbi krmarja Knemhotepa iz Elefantine, ki je s svojim kapitanom Hjujem kar enajstkrat uspešno obiskal deželo, imenovano Punt [ali Pont, Puant, Puans, Patala, Valhalla] ali 'Rajski vrt', 'Božjo deželo', 'Sveto deželo' oziroma 'Deželo bogov/prednikov', kamor je odprava odhajala po antimon, zlato, živo srebro, cinober, med in jantar. Celoten potek poti je bil prikrit in strogo zaupen. Skrivne zapise prastare poti pa je imel v svoji posesti med drugimi tudi eden od Jazonovih pomorščakov, ko so po naših krajih pluli po reki Ister in Eridan. Ker pa so si pripovedovalci starega veka med seboj izmenjevali tudi grozne zgodbe iz območja Alp in Karpatov, je ta krožna pot ostala skrivnost do današnjih dni. [Herrmann, 1962] Teza o pravi legi Punta alias 'Rajskega vrta' do danes še vedno ni pojasnjena, zato lahko postavimo svojo tezo o deželi obilja, ki je pri nas poznana kot deveta dežela ali utopična dežela Koromandija s tem, da po nekdanji stari poti reke Ister in Eridan poiščemo kraje, kjer so Faraonovi poslanci v daljni deželi iskano blago lahko tudi dobili:

1. Največji evropski rudnik antimona je bil nekoč na Trojanah. [J. Šorn, Kronika 1972 št.3, str.154–157]
2. Nahajališče živega srebra in cinobra v Idriji je aktivno še danes, vendar je kvaliteta živo rdeče barve cinobra upadla. [M. Verbič, Kronika 1971 št.1, str.8–13]
3. Čebeljih pridelkov v naši deželi ni nikoli manjkalo, saj zapiše Valvasor v Slavi Vojvodine Kranjske (1689), da je bilo v naših krajih pridnih muh (kot čebele imenuje) resnično veliko. Tako, da so bile včasih že prava nadloga. Čeprav je veljal rek, da Bog vsakega za njegovo dobroto in pridnost nagradi z rojem čebel. Slovenci pa smo bili prvi, ki smo se profesionalno začeli ukvarjati s čebelarstvom.
4. Če pa v ta naš prostor umestimo še lokacijo Faetonovega padca [Pangeršič, 2011: 31] – potem pri nas v prastarih časih ni manjkalo ne zlata, ne dragih kamnov in ne jantarja. Saj kot pravi v pesmi 'kaj se po svetu godi', ki jo je kot zbiralec narodnega blaga zapisal Matevž Ravnikar - Poženčan iz Cerkelj na Gorenjskem, da je Koromandija opisana kot dežela obdana z zlatimi hribi in pokrita z zlatim peskom [Grün,1850]. Mirko Kunčič pa zapiše, da nam ta prečudovita dežela leži pred nosom, pa jo 'bedački ne vidimo' [Kunčič, 1941/1942].

¹⁴ Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami.

- Boller, Bruce & Harold L. Stolov (1970): Kelvin-Helmholtz Instability and the Semianual Variation of Geomagnetic Activity. *Journal of Geophysical Research* 75/31. (November 1, 1970)
- Gaither, Carl C. (2008): *Gaither's dictionary of scientific quotations*. New York: Springer.
- Gregorčič, Simon (1950): *Poezije*. Gorica : Slovenska prosvetna zveza.
- Grün, Anastasius [Anton Alexander von Auersperg] (1850): *Volklieder aus Krain 1*. Leipzig: Weidmann.
- Harding, Stephan (2009): *Animate earth: science, intuition and Gaia*. Totnes, UK: Green Books.
- Herrmann, Paul (1962): *Med nočjo in jutrom: pustolovščine zgodnjih odkritij*. [Prevedel Miloš Mikeln]. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Higgins, Polly: *Towards a Universal Declaration of Planetary Rights*. – Vir: EnAct International UK; Dostopno dne 8. 12. 2011 na: <http://www.tallbergfoundation.org/Portals/0/Documents/TF09/A.17%20Additional%20Materials5.pdf>
- Higgins, Polly & Michael Manson: *Eradicating Ecocide: Laws and governance to prevent the destruction of our planet*. – Vir: LSE Sustainability in practice lecture; Dostopno dne 8. 12. 2011 na: [http://www2.lse.ac.uk/public Events/pdf/20110525%20Polly%20Higgins.pdf](http://www2.lse.ac.uk/public%20Events/pdf/20110525%20Polly%20Higgins.pdf)
- Higgins, Polly (2010): *Eradicating Ecocide: Laws and Governance to Prevent the Destruction of Our Planet*. London: Shephard-Walwyn.
- Jordanes: *Getica*, 522.
- Kropej, Monika (2002): Nastanek Zemlje, ki počiva na ribi, riba Faronika. *Gea* 12 (1), str. 66.
- Kropej, Monika (2003): Cosmology and Deities in Slovene Folk Narrative and Song Tradition. *Studia mythologica slavica* 6, str. 121–148.
- Kropej, Monika (2004): Faronika. V: Baš, Angelos (ur.), *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 127.
- Kropej, Monika (2008): *Od Ajda do Zlatoroga: Slovenska bajeslovna bitja*. Mohorjeva založba, Celovec-Ljubljana-Dunaj.
- Kunčič, Mirko (1941/1942), *Vrtec: slovenski mladini* 72/8, april 1941/1942.
- Linhart, Anton Tomaž (1981): *Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Locke, John (1690): *An Essay Concerning Human Understanding* (prevod: F. Jerovšek, O človeškem razumu 1924-25).
- Lovelock, James E. (1983): Gaia as seen through the atmosphere. V: P. Westbroek and E. W. deJong (eds.): *Biominalization and Biological Metal Accumulation*, str. 15–25.
- Lovelock, James E. (1986): Gaia: the world as living organism. *New scientist*, 18 december 1986, str. 25–28.
- Lovelock, James E. (2007): *Gaja se maščuje: o pregrevanju Zemlje in usodi človeštva*. [Prevedel Andrej Poznič]. Mengeš: Ciceron.
- Lovelock, James E. & Andrew J. Watson (1982): The regulation of carbon dioxide and climate: Gaia or geochemistry. *Planet Space Science* 30/8, str. 795–802.
- Lovelock, James E. & Andrew J. Watson (1983): Biological homeostasis of the global environment: the parable of Daisyworld. *Tellus* 35, str. 284–289.
- Mihelič, France (1997): *Riba Faronika*. Ptuj: Pokrajinski muzej, Miheličeva galerija.

- Mo.Z. : Modroplavuta tuna ne bo zaščiten, 19. 3. 2010, ob 12:02. Vir dostopen 10. 1. 2012 na: <http://www.delo.si/clanek/101843>
- Pangeršič, Irena (2011): *Feniksova skrivnost konglomeratnega krasa*. Kranj: Samozaložba.
- Pangeršič, Irena (2011): *Vindija Koromandija*. Kranj: Samozaložba.
- Pogačnik, Marko (2002): *Poetika goriškega prostora: Ob tisočletnici Gorice*. Nova Gorica: Galerija Artes.
- Pregelj, Ivan (1975): *Plebanus Joannes*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka *Kondor*).
- SLP = *Slovenske ljudske pesmi I*. Ljubljana: Slovnska matica, 1970.
- SNP = Karel Štrekelj: *Slovenske narodne pesmi I*. Ljubljana: Slovenska matica, 1894.
- Strabon: V. 1, 8–9.
- Strniša, Gustav (1943): *Riba Feronika*. Ljubljana: Sidro.
- Šmitek, Zmago (2004): *Mitološko izročilo Slovencev. Svetinje preteklosti*. Ljubljana: Študentska založba.
- Šmitek, Zmago (1998): Slovenske ljudske predstave o stvarjenju sveta. *Traditiones* 27, str. 111–123.
- Vuga, Saša (1999): *Na rožnatem hrbtu Faronike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Tucovič, Vladka (2006): Motiv ribe Faronike v slovenski književnosti in likovni umetnosti 20. stoletja. *Traditiones* 35/1 (2006), str. 51–68.

**From the abstract myth about Faronika
to the allegoric concretisation of the theory of Gaia**

Irena Pangeršič

Notwithstanding the dispute with Darwinists, who advocate the discrepancies between Gaia and Darwinism as though the biosphere with the system of self-regulation were not able to develop because organisms are a matter of selection and not biosphere, James Lovelock has made a computer model. In order to verify the thesis that Gaia is a comprehensive system that combines organisms and physical environment, and that this large earthly system has developed self-regulation but not the living part or biosphere by itself, he has named the model Daisyworld. Daisyworld represents a planet that just like planet Earth revolves around a star like the Sun and is populated by just two types of plants – black and white daisies that compete among themselves for living space just like all plants and living creatures on planet Earth. Bright daisies can only be found near the equator where it is warm. Dark daisies from this model absorb the sunlight very well and maintain their warmth while at the same time maintaining the warmth of their environs and the whole planet. Over time, when the sun gets warmer, dark daisies are replaced by light daisies that are better able to reflect sunlight – they are colder and therefore cool down their environs and the planet. The warmer the sun gets, the more the dark daisies give way to the light ones. In the struggle for life, the planet in this way maintains the level of optimal temperature. The Daisyworld model with two types of daisies, as well as richer models made by Stephen Harding that include perfect ecosystems with biodiversity and a complete food chain, show scientifically that natural selection is not contrary to the theory of Gaia but is an integral part of it.

Lovelock's graph which shows the evolution, substitution and the waning of two sets during their entire life cycle, i.e. white and black daisies, is in our case changed into two new sets named Faronika's tail and Faronika's torso.

(A1, B1) normal position of Faronika's tail

(B1, A1) turn of Faronika's tail = floods of global proportions

(B2, A2) normal position of Faronika's torso

(A2, B2) Faronika turns on its back = destruction of everything that makes life on the planet possible

That the interpretation of the myth about Faronika actually deals with a meteorological and also seismological phenomenon is confirmed by the phenomenon of Kelvin-Helmholtz waves. This phenomenon can be seen in the sky or on the water surface and is the consequence of temperature and velocity differences across the interface between two layers of fluid or air. The fast upper layer of air lifts the topmost portion of the slow layer of air and entrains it into the upper layer. A similar process takes place on water surface when the upper layer of water moves faster than the lower. When there is sufficient difference in the velocity of wind and water, the crest of the wave bends forward and gets its distinctive shape.

The myth in literature, art and science: in all the versions of the poetic prophecy about a flooded and doomed world described by the apocalyptic eschatological and cosmogonical myth – Jesus says to the Faronika fish to wait for him and tell him what is happening around the world. Faronika answers him: »If I turn my tail, the whole world

will be flooded. If I turn on my back, the whole world will be doomed!« In the poem the fish represents a symbol of the Christ, however it should not be equated to this symbol, since from the written record it is clearly evident that the fish possesses greater powers than the Son of God. Jesus tries to overcome the evil and threat represented by Faronika with its love of and mercy for woman in labour and newborns. The name Faronika can be traced back through biblical sources to pharaoh's soldiers that were swallowed by the Red Sea and transformed into fish. However, the interpretation is not a final one – Faronika is supposed to be a half-human, half-fish creature. Ivan Pregelj assigns the old folk poem prophetic powers in his historical novel about the priest Janez Potrebuješ, where he describes Faronika as a symbol of immorality, indecency and temptation. Saša Vuga writes its name with a lower case and depicts it as a big monster similar to Jonah's whale. The fairytale by Gustav Strniša sheds a completely new light on Faronika – a giant was to carry the world, but he avoided the burden by subjugating Faronika and shifting the burden of the world from his shoulders to the poor fish's back. The yet undiscovered dimensions of Faronika's characteristics are presented in France Mihelič's screen print about biotic diversity and Marko Pogačnik's geomantic lithopuncture symbols in connection with the archetypical. Boštjan Kavčič's bronze, aluminium and iron sculptures bring the Faronika motif back to the Slovenian littoral, where the poem was written for the first time. Mention should also be made of the sequence that describes how Jesus and Faronika swim in the sea: in Murovec's and Tončka Marolt's versions the fish swims behind Jesus, while in Kokošar's version Jesus swims behind Faronika [given their sequence, the two versions suggest a time component for something that happened before the birth of Jesus and something that happened after it]. The cosmogonic idea of Earth resting on one or two fish appears also in other Slavic traditions – the Polish version describes two crosswise laid fish which alludes to the yin and yang symbol; while Russian popular belief narrates that the world rests on three whales – these can be equated with the science of the universe represented by the three whales of cosmology that symbolise Principle, Observation and Theory.

Humankind as a dominant community has taken steps to prevent the destruction of ecosystems with the adoption of the Kyoto Protocol. But until scientists acknowledge the hypothesis that Earth with all its geo and biodiversity represents an independent identity with its own needs and rights – something that would be reflected also in the recognition of ecocide as the 5th crime against peace – we are on a good way to see Faronika definitively turn on its back, while its tail has actually already started to move.